

นวนิยายและเรื่องสั้นไทยยุค
สมัยแห่งการพัฒนาเศรษฐกิจ
ทศวรรษ 2520 – 2530

THI3316 นวนิยายและเรื่องสั้น
สัปดาห์ที่ 4
ผศ.ดร.ศรัณย์ภัทร์ บุญฮก

- 1. การพัฒนาทางเศรษฐกิจไทยทศวรรษ 2520 - 2530
- 2. ลักษณะของนวนิยายและเรื่องสั้นไทย ทศวรรษ 2520 - 2530
- 3. อ่านเรื่องสั้นไทยสมัยพัฒนา
 - ครอบครัวกลางถนน – คีลา โคมฉาย
 - มืดประจำตัว – ชชาติ กอบจิตติ

คำพิพากษา

ครอบครัวกลางถนน

ลูกอีสาน

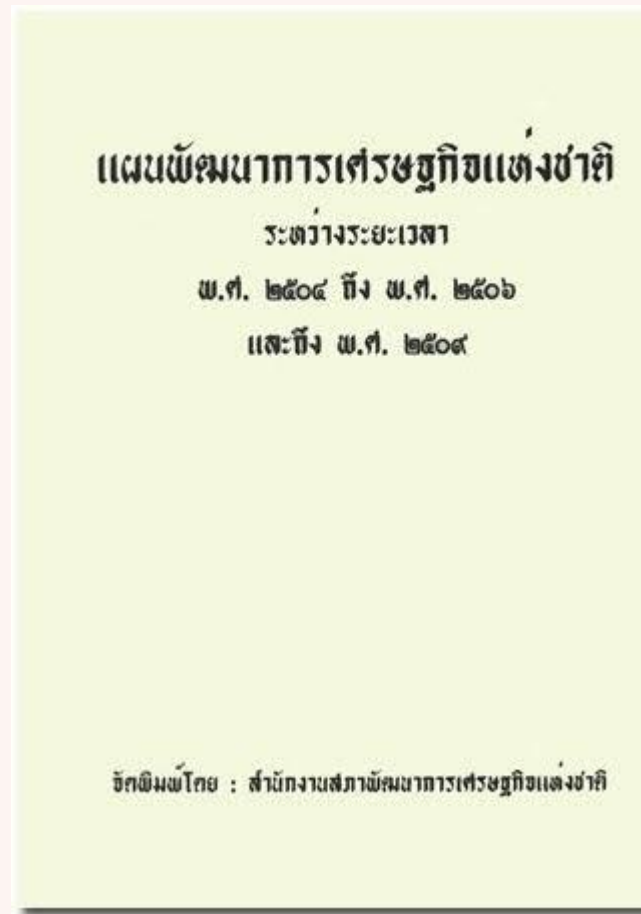
ปูนปิดทอง

การพัฒนาทางเศรษฐกิจไทยทศวรรษ 2520 - 2530

นักศึกษาคิดว่า มิติทางเศรษฐกิจมีผลอย่างไรต่อการสร้างสรรค์นวนิยายและเรื่องสั้น

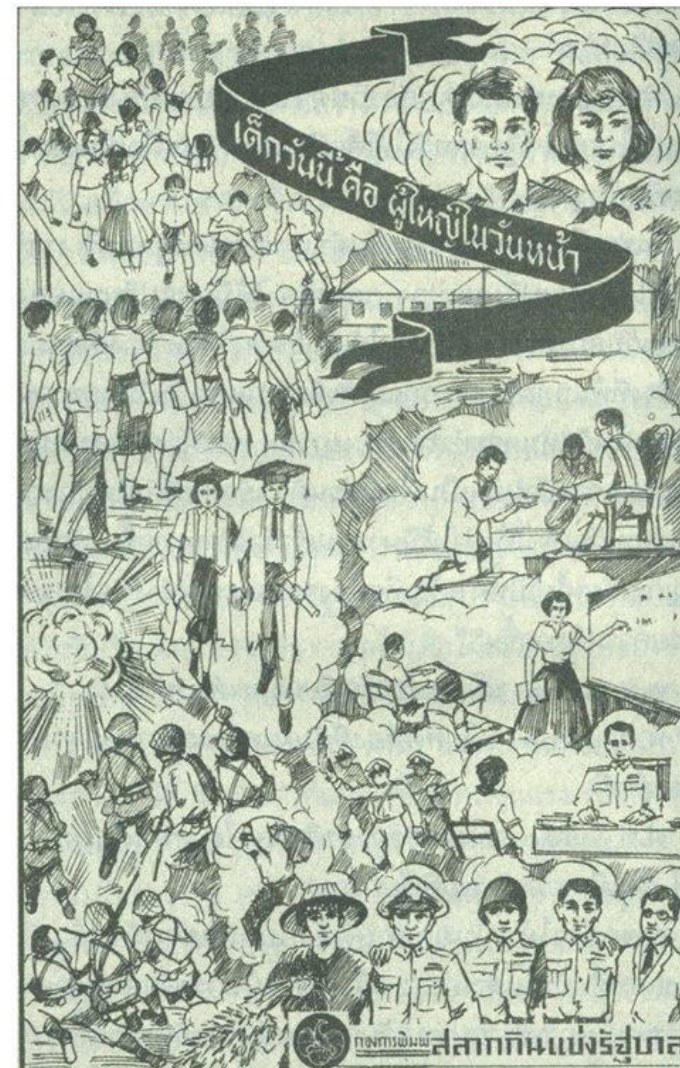
จุดเริ่มต้นของแนวคิดการพัฒนา

- การพัฒนา (Development) เป็นแนวคิดตะวันตกที่มีอิทธิพลอย่างมากตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และนำมาสู่การกำหนดนโยบายของไทย
- ในบริบทโลกยุคสงครามเย็น สหรัฐอเมริกาได้เข้ามามีบทบาทในการให้ทุนและวางแผนการพัฒนาประเทศไทย
- การพัฒนาเป็นการยกระดับขีดความสามารถทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นนโยบายสำคัญสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ตั้งแต่ทศวรรษ 2500
- การพัฒนาเริ่มต้นจากมิติทางเศรษฐกิจ ดังปรากฏใน “แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ” พ.ศ. 2504 หากในแผนฯ ฉบับที่ 2 ได้เพิ่มเติมมิติทางสังคมเข้าไปด้วย

จุดเริ่มต้นของแนวคิดการพัฒนา

- การพัฒนาในระยะแรกเน้นที่การวางโครงสร้างพื้นฐาน (infrastructure) ต่างๆ ได้แก่ การสร้างถนน การวางระบบไฟฟ้า ประปา การคมนาคม
- จุดประสงค์เพื่อให้มีโครงสร้างที่เอื้อในการดำเนินการทางธุรกิจ ตลอดจนการเน้น “อุตสาหกรรม” แทนเกษตรกรรม
- การมีถนน ไฟฟ้า ประชาเข้าถึงนับเป็น “ความเจริญ” ที่ “ได้รับการพัฒนา” แล้ว
- “น้ำไหล ไฟสว่าง ทางสะดวก”
- ระบบราชการก็ได้ขยายตัวขึ้นจากการพัฒนาดังกล่าว ตลอดจนการเติบโตของกลุ่มทุนต่างๆ

การเมืองหลัง 6 ตุลา 19 และการพัฒนาเศรษฐกิจ

- ทศวรรษ 2520 ภายหลังการปราบปรามนักศึกษาในเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 นักศึกษาและปัญญาชนจำนวนมากหนีเข้าป่า
- การรัฐประหารและการปราบปรามคอมมิวนิสต์ทำให้สังคมพยายามหลีกเลี่ยงประเด็นทางการเมือง และหันมาให้ความสนใจด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจแทน
- รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประกาศนโยบาย 66/2523 เรื่อง การนิรโทษกรรมปัญญาชนและโน้มน้าวให้คนออกจากป่า
- เหตุนี้ กลางถึงปลายทศวรรษ 2520 อิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์อ่อนกำลังลง และปัญญาชนหลายคนได้ทยอยเดินทางออกจากป่า และหันมาเป็น “ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย” กลายมาเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศ ทั้งในการเป็น NGOs ภาครัฐ สื่อมวลชน ฯลฯ

การเมืองหลัง 6 ตุลา 19 และการพัฒนาเศรษฐกิจ

- รัฐบาลพลเอกเปรมมีนโยบายส่งเสริมด้านอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นอีก
- การสร้างนิคมอุตสาหกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะการสร้างนิคมอุตสาหกรรม อย่าง Eastern Seaboard
- การพัฒนาที่สำคัญอีกประการ คือ “การพัฒนาชนบท” ชนบทได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในทุกด้าน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ลดความเหลื่อมล้ำ

"ป๋าเปรม"
ผู้บุกเบิกพลังงานไทย
"ยุคโชติช่วงชัชวาล"

<https://www.tiktok.com/@atavit/video/7372855383213280520>

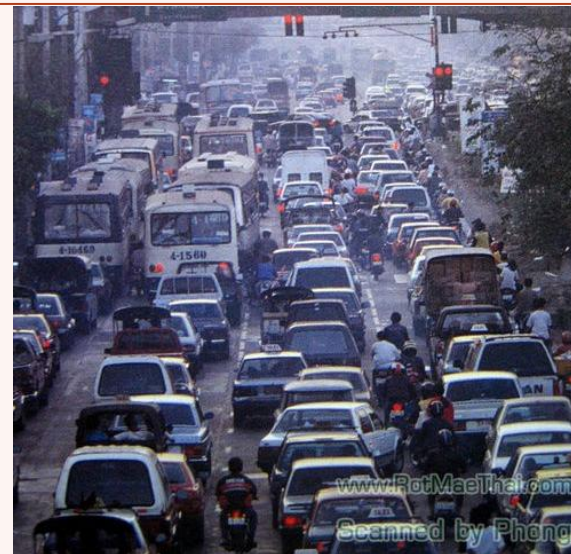
ยุคเศรษฐกิจฟองสบู่ ทศวรรษ 2530

- ทศวรรษ 2530 ประเทศไทยพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดด ประชาชนมีรายได้สูง มีการเติบโตขึ้นของชนชั้นกลาง ตลอดจนการเพิ่มขึ้นของเมือง
- รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ช่วงต้นทศวรรษ 2530 ดำเนินนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” คือ เปลี่ยนความขัดแย้งอันเนื่องมาจากสงครามเย็นมาสู่การแสวงหาช่องทางทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน
- เป้าหมายสำคัญคือ การพัฒนาประเทศไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ที่เรียกว่า นิกส์ (Newly Industrialized Countries- NICs) – เลือดตัวที่ห้าแห่งเอเชีย

ยุคเศรษฐกิจฟองสบู่ ทศวรรษ 2530

- เศรษฐกิจในยุคนี้นับว่าเป็น “เศรษฐกิจยุคฟองสบู่” ที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว
- การเติบโตของเมือง โดยเฉพาะกรุงเทพ ฯ
- ชนชั้นกลางนับเป็นกลุ่มคนขนาดใหญ่และมีอิทธิพลสำคัญต่อสังคมอย่างชัดเจน ที่เห็นได้ชัด คือ เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 ที่กลุ่มคนชั้นกลางเป็นแกนนำ
- การทำงานออฟฟิศ และผู้หญิงเริ่มทำงานนอกบ้าน

ผลพวงของการพัฒนา

1) การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ

- การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และความรุนแรงของภัยธรรมชาติ
- การเปลี่ยนแปลงลักษณะของพื้นที่ให้กลายเป็นเมืองมาก (urbanisation)

2) การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

- ระบบทุนนิยม (capitalism) ขยายตัวอย่างรวดเร็วและทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น
- การเติบโตของกลุ่มนายทุนใหม่ และกลุ่มนายทุนกลายเป็นกลุ่มผู้มีอิทธิพลที่สำคัญในสังคม

ผลพวงของการพัฒนา

3) การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ด้านโครงสร้างสังคม

- การย้ายถิ่นฐานเข้ากรุงเทพฯ → การกระจุกตัวของเมือง ตลอดจนปัญหาทางสังคมตามมา
- การขยายตัวของชนชั้นกลาง → การทำงานนอกบ้าน หรือทำงาน “ออฟฟิศ” , การมีบทบาทของผู้หญิง, การเป็นเจ้าของ “บ้านและรถ” (American Dream)

ด้านค่านิยมและโลกทัศน์

- “งานคือเงิน เงินคืองาน บันดาลสุข”
- ค่านิยมจากระบบทุนนิยม → ลัทธิบริโภคนิยม วัตถุนิยม ฯลฯ

ลักษณะของนวนิยายและเรื่องสั้นไทย สมัยพัฒนา ทศวรรษ 2520 - 2530

นักศึกษาคิดว่า นวนิยายและเรื่องสั้นจะนำเสนอประเด็นใดภายใต้บริบททางสังคมเช่นนี้

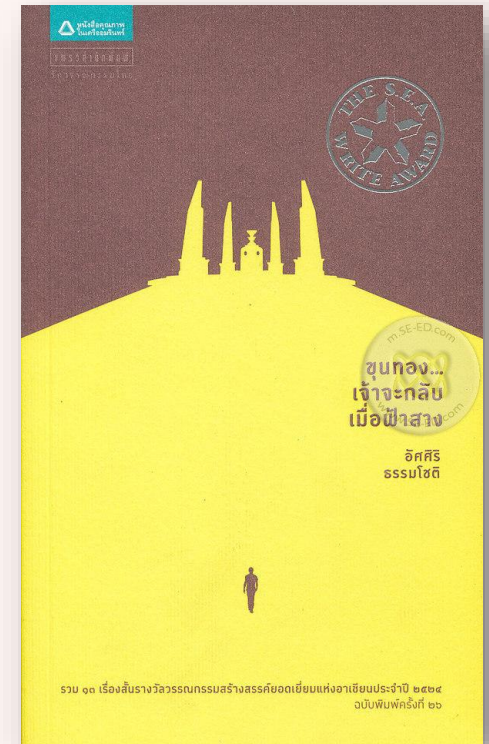
วรรณกรรมเพื่อชีวิตสู่วรรณกรรมสร้างสรรค์

- วรรณกรรมไทยในยุทศวรรษ 2520 – 2530 ยังคงเป็นวรรณกรรมแนวสัจนิยมทางสังคม ที่นำเสนออุดมการณ์และภาพชีวิตทางสังคมต่อเนื่องจากทศวรรษที่ผ่านมา
- แต่จากหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ทำให้วรรณกรรมการเมืองหยุดชะงักและลดบทบาทลง
- วรรณกรรมเพื่อชีวิตปรับตัวใหม่ไปสู่
“วรรณกรรมสร้างสรรค์”
 - การวิพากษ์สังคมอย่างเข้มข้นในประเด็นที่หลากหลาย
 - ไม่ได้เน้นยอดขาย หรือความนิยม
 - กลวิธีการนำเสนอซับซ้อน อ่านยาก
 - จุดกำเนิดของวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน หรือซีไรต์

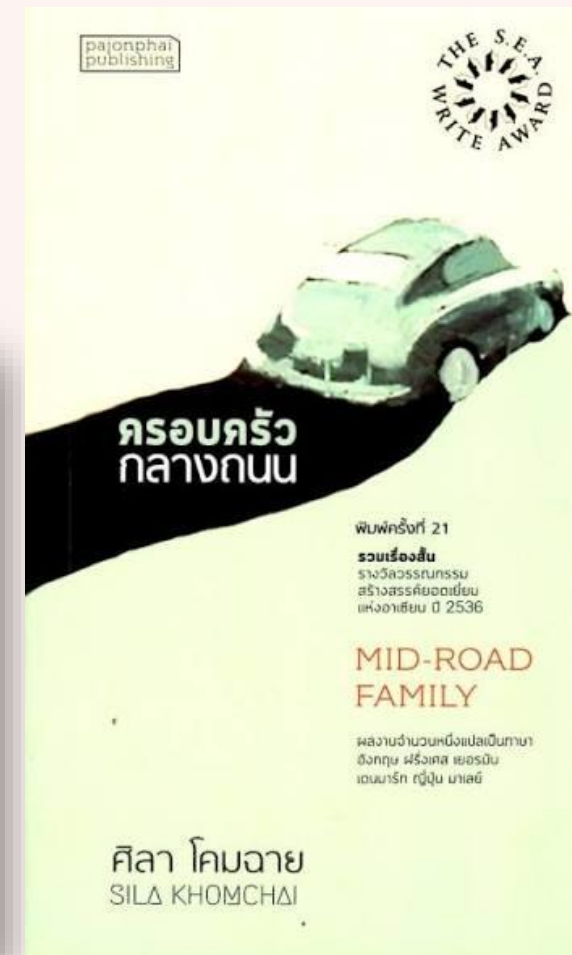
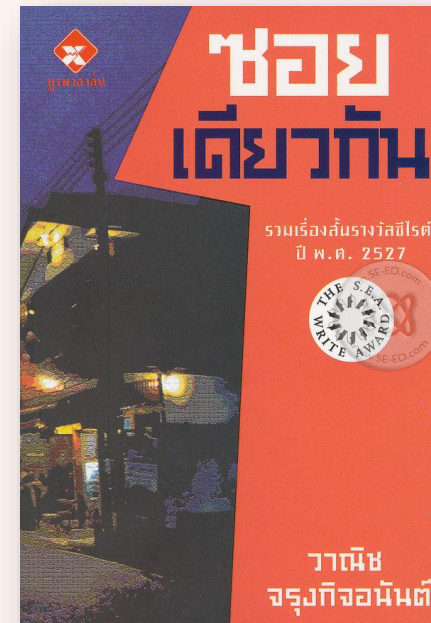
ยุค “ศัตรูที่ลึนไหล”

- จุดเปลี่ยนสำคัญ คือ การเปลี่ยนจากวรรณกรรมเพื่อชีวิตมาสู่วรรณกรรมยุค “ศัตรูที่ลึนไหล”
 - ศัตรูของประชาชนมิได้ตายตัว เฉพาะผู้มีอำนาจเท่านั้น
 - แต่มีปัญหาที่ซับซ้อนและศัตรูอาจเป็นนามธรรมก็ได้
 - ความเหลื่อมล้ำ นายทุน ความไม่ธรรมทางสังคม ฯลฯ

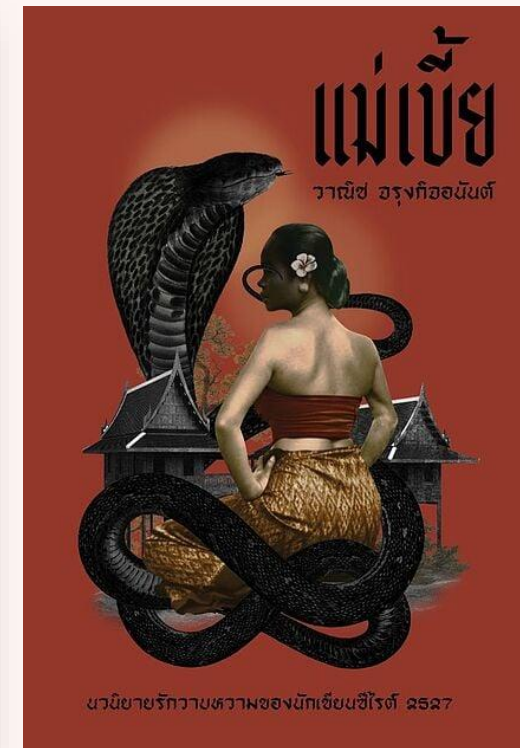
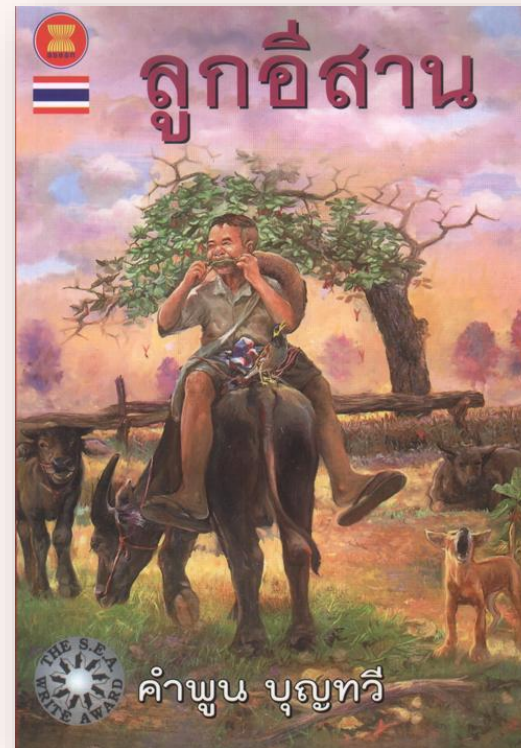
การวิพากษ์การพัฒนาและทุนนิยม

- วรรณกรรมไทยในทศวรรษ 2520 – 2530 ได้สะท้อนให้เห็นผลพวงของการพัฒนาที่กระทบต่อวิถีชีวิตและความคิดของคนไทยอยู่หลายด้าน
- ภาพของการพัฒนามักปรากฏในด้านลบ เช่น
 - ปัญหาโรคติด
 - การกระจุกตัวในกรุงเทพฯ
 - ความเหลื่อมล้ำในชนบท
 - ความฟุ่มเฟือย
 - วิพากษ์ระบบทุนนิยม

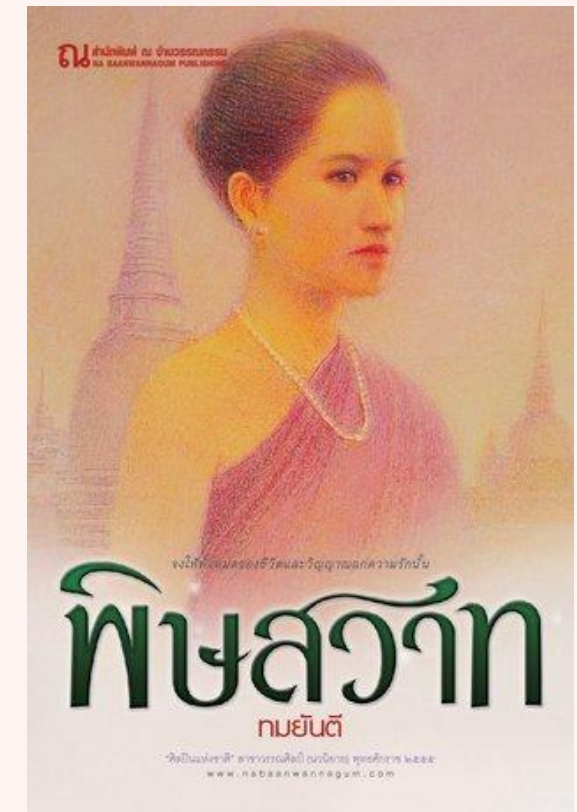
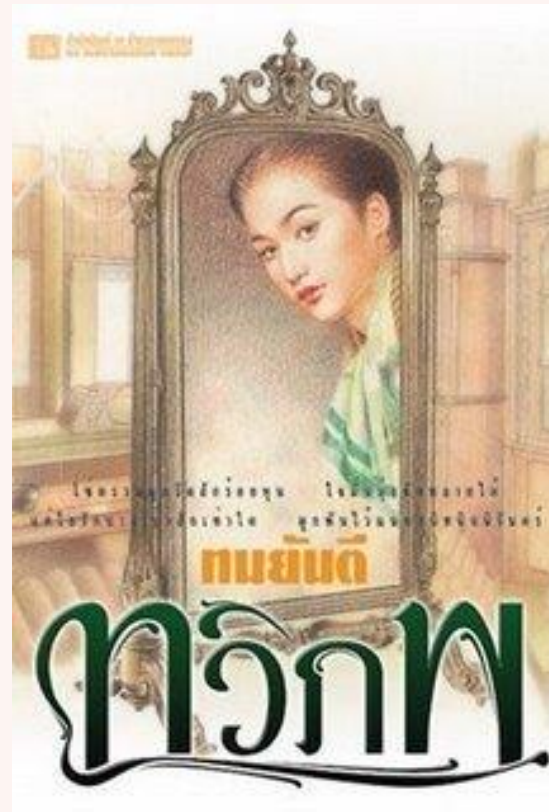
การโยกหาชนบทและ “ความเป็นไทย”

- การพัฒนาของเมือง คือ การนำเสนอภาพชนบทหรือท้องถิ่นมาใช้เพื่อวิพากษ์การพัฒนา
 - เมืองจึงปรากฏเป็นภาพลบ
 - “ป่าคอนกรีต”
 - ชนบท คือ ภาพแทนของความอบอุ่นและอุดมคติ

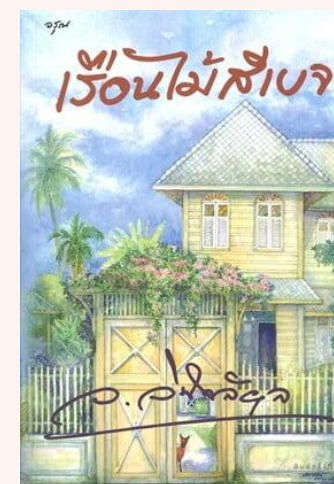
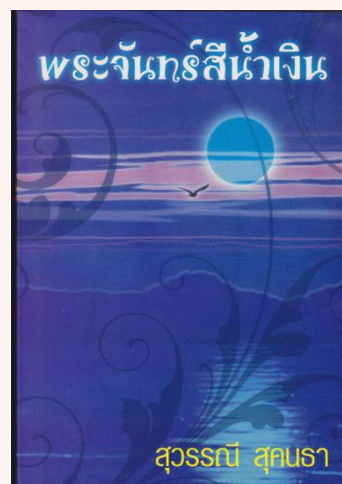
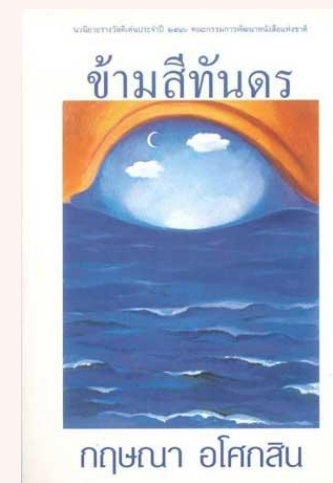
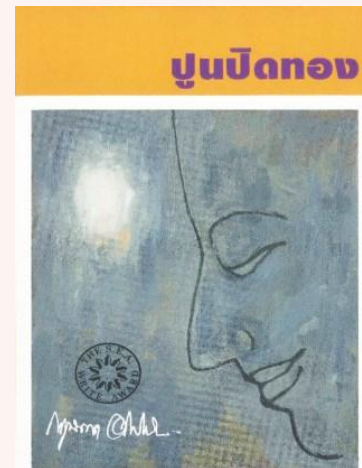
การโยยหาชนบทและ “ความเป็นไทย”

- นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ในช่วงเวลานี้เกิดขึ้นอย่างมากเพื่อโยยหาอดีต
 - กระตุ้นความรักชาติ และโยยหาความเป็นไทยในอดีต
 - ประเด็นนี้เชื่อมโยงให้เห็นถึงความกังวลที่จะสูญเสียความเป็นไทยในบริบทที่สังคมไทยพัฒนาไปอย่างมากและถอยห่างจากความเป็นไทย

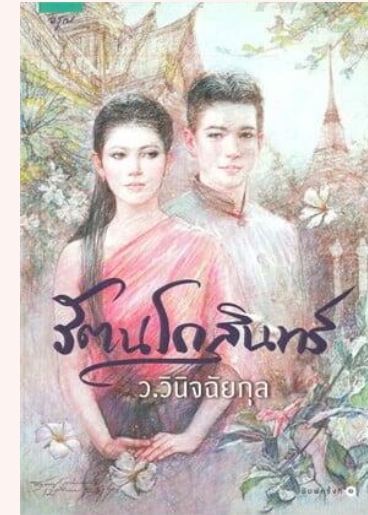
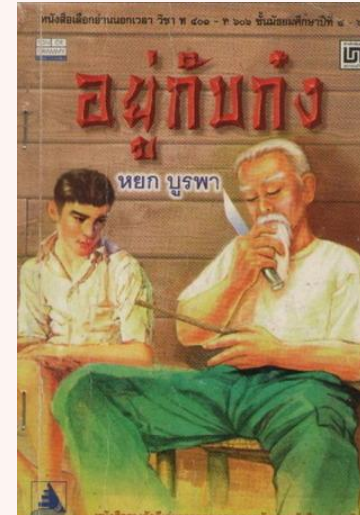
นวนิยายและเรื่องสั้นยอดนิยมและปัญหาสังคมของชนชั้นกลาง

- นวนิยายและเรื่องสั้นเฟื่องฟูในนิตยสารและวารสาร
- นักเขียนหญิงและผู้อ่านหญิงโดยเฉพาะงานแนว
โรมานซ์แพร่หลายที่นำเสนอปัญหาสังคม
โดยเฉพาะชนชั้นกลาง เช่น
 - กฤษณา อโศกสิน
 - ว.วินิจฉัยกุล
 - สุวรรณี สุคนธา
- ปัญหาของการพัฒนาการกลายเป็นเมือง
 - ปัญหาครอบครัว
 - ปัญหายาเสพติด
 - ปัญหาเยาวชนและผู้สูงอายุ

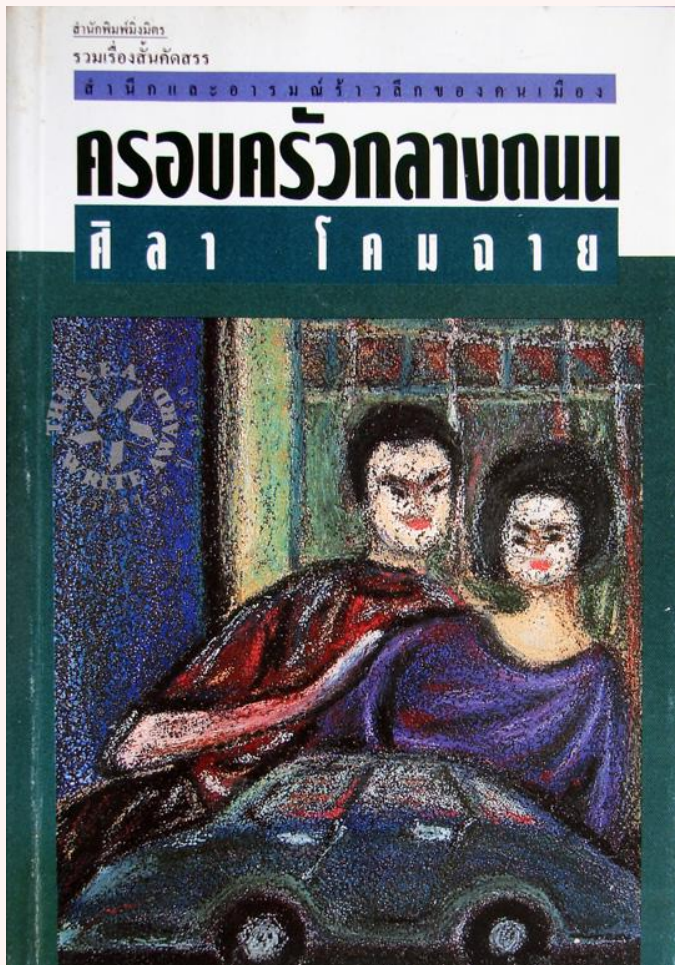
นวนิยายและเรื่องสั้นยอดเยี่ยมและปัญหาสังคมของชนชั้นกลาง

- เรื่องเล่าคนจีน ความเป็นไทยและความสำเร็จจาก “เสือผืน หมอนใบ”
 - เรื่องเกี่ยวกับคนจีนที่หลอมรวมเป็นไทยได้รับยอมรับกว้างขวาง
 - สัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจที่คนจีนเป็นกลุ่มทุนต่าง ๆ
 - สูตรของเรื่องเล่าคือ คนจีนโพ้นทะเลหลอมรวมเข้าสู่ความเป็นไทย และประสบความสำเร็จในการประกอบธุรกิจจาก “เสือผืน หมอนใบ” และความจงรักภักดีต่อแผ่นดินไทย

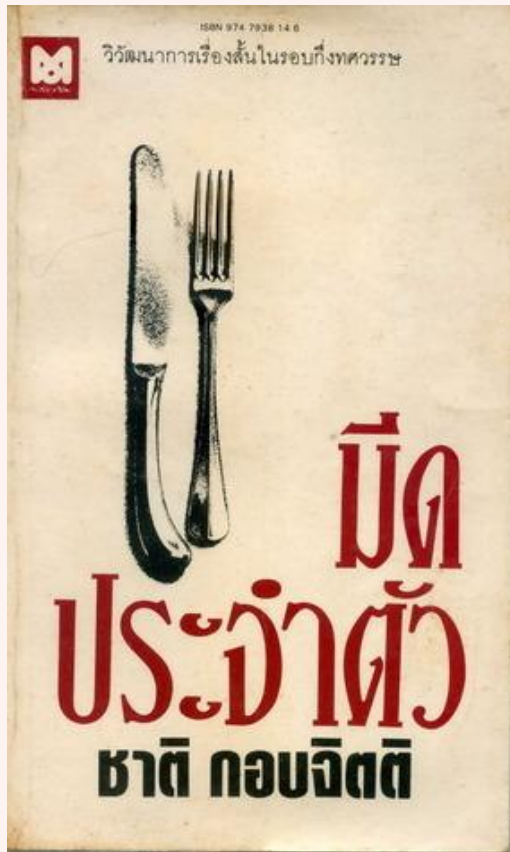
อ่านเรื่องสั้นไทยสมัยแห่งการพัฒนา
ทศวรรษ 2520 - 2530

1. ครอบครัวกลางถนน โดยศิลา โคมฉาย

1. เรื่องสั้นเรื่องนี้เล่าเรื่องโดยใช้น้ำเสียงแบบใด เพื่อจุดประสงค์ใด
2. เหตุใดเรื่องสั้นเรื่องนี้จึงสร้างเหตุการณ์ให้ตัวละครเอกชายหญิงคู่นี้ทำกิจกรรมทุกอย่างบนรถ และตอนจบเรื่องที่หญิงสาวตั้งครรภ์บนรถ น่าจะสื่อความหมายใด
3. ความหมายของคำว่า “ครอบครัวกลางถนน” น่าจะหมายถึงอะไร และเรื่องสั้นเรื่องนี้สื่อแนวคิดที่สัมพันธ์กับสภาพสังคมในเวลานั้นอย่างไร

2. มืดประจำตัว โดยชาติ กอบจิตติ

1. คนชั้นสูงและคนชั้นต่ำในที่นี้คือใคร การกินคนด้วยกันในเรื่องสั้นเรื่องนี้น่าจะเป็นสัญลักษณ์ถึงอะไร
2. ลูกชายมีการเปลี่ยนแปลงทางความคิดอย่างไร และการจบเรื่องเช่นนี้เพื่อสื่ออะไร
3. “มืดประจำตัว” ในเรื่องสั้นเรื่องนี้เป็นสัญลักษณ์แทนอะไร จงอธิบาย
4. เรื่องสั้นสามารถตีความให้เชื่อมโยงกับสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจได้อย่างไรบ้าง

คำถามท้ายบทเรียน

1. ผลการพัฒนาเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์ต่อการสร้างสรรค์นวนิยายและเรื่องสั้นอย่างไร ให้ยกมา 1 ประเด็น พร้อมอธิบายและยกตัวอย่างมาประกอบให้ชัดเจน
2. “วรรณกรรมสร้างสรรค์” สัมพันธ์กับ “วรรณกรรมเพื่อชีวิต” อย่างไร
3. มีผู้กล่าวว่าเนื้อหาและแนวคิดในวรรณกรรมยุคนี้นำเสนอภาพ “ศัตรูที่ลึนไหล” จงอธิบายความหมายของคำนี้ พร้อมยกตัวอย่างประกอบ
4. เพราะเหตุใดเมืองและชนบทได้รับการนำเสนอในนวนิยายและเรื่องสั้นบ่อยครั้ง และมักนำเสนออย่างไร
5. จงเลือกเรื่องสั้น “ครอบครัวกลางถนน” หรือ “มิดประจำตัว” มาอธิบายว่า แนวคิด เนื้อหาและกลวิธีการแต่งของเรื่องสั้นที่เลือกเชื่อมโยงกับบริบททางสังคมในสมัยนี้อย่างไร